

ІНТУЇТИВНИЙ І ЛОГІКО-ДИСКУРСИВНИЙ РІВНІ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ВИКЛАДАННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У філософському вимірі процес удосконалення викладання у закладах вищої освіти України психолого-педагогічних дисциплін у ролі об'єкта дослідження можна намагатися досягнути як на логіко-дискурсивному, так й інтуїтивному рівні пізнання. Йдеться про два добре відомі в методології взаємопов'язані способи наукового пізнавального процесу – аналітичний, основою якого вважають різновиди теоретичного аналізу і синтетичне передбачення (його джерело – інтуїція).

Разом з філософами фахівці з проблем психології творчості (зокрема В. Роменець, В. Моляко, В. Клименко та ін.) вважали і вважають інтуїцію і логіку не тільки різними моментами людського мислення, але й відмічають їх здатність до взаємопроникнення: по-перше, інтуїція присутня у всіх логічних міркуваннях, вона об'єднує в особливу цілісність структурні складники доведення висунутих положень, теорем, способів дії тощо, по-друге, у будь-якому інтуїтивному знанні фіксують наявність феномену логіки. І це при тому, що логіко-деструктивне мислення притаманне свідомості людини, а поява у неї інтуїції пов'язана лише з підсвідомістю. Таємниці останньої ще далеко не всі вивчені наукою.

Враховуючи зазначене, для розв'язання сформульованої проблеми вдосконалення особистісної орієнтації викладання психолого-педагогічних дисциплін у закладах вищої освіти (вона видобудовувалася за результатами аналізу окресленого проблемного поля у науковому дискурсі й із врахуванням стану психолого-педагогічної підготовки в національних університетах) було поставлено два ключові завдання: 1) сформулювати на інтуїтивному рівні вихідні принципи концепції побудови шуканої системи, яка гіпотетично уявлялася багаторівневою (соціальний й інституційний рівні, рівні кафедри, особистості викладача і особистості студента); 2) сконструювати з використанням логіки відповідну теоретичну систему на платформі отриманого інтуїтивно знання. Окреслені завдання мають всі ознаки завдань і завдань зі сфери психології творчості. Ось чому їх не вдалося вирішити з «наскоку» тільки на основі результатів різновидів теоретичного аналізу, застосування законів логіки, раніше отриманих знань про теорію (О. Кривильова, Н. Титова, Л. Петренко та ін.) і практику (М. Вовк, Ю. Грищенко, С. Соломаха) психолого-педагогічної підготовки як особливої цілісності [1; 2; 3; 4]. І справа не лише в складності окресленої психолого-педагогічної творчої задачі, а в спробах відчуті справжню внутрішню сутність об'єкта не тим – логічним – способом, що не враховує феномен єдності підсвідомості й свідомості. Проте, на думку психологів, логічний етап розв'язання творчої задачі завжди закономірно передує появі інтуїції: остання (у формі осяяння) є наслідком тривалих переживань і міркувань щодо

особливостей визначених в задачі умов як джерел пошуку шляхів до отримання результату: проблемою певний час треба просто «захворіти».

Нас передусім цікавив цілісний образ інтуїтивного знання про сукупність принципів функціонування шуканої системи як уявлення про загальний результат наукового пошуку, але ще таке, яке не містить інформації про дієві способи його досягнення. Отже, на інтуїтивному рівні була «побачена» така *цілісна сукупність головних вимог* до функціонування системи вдосконалення психолого-педагогічної підготовки в університеті:

1. *Принцип* безальтернативності її національно-потребнісного виміру.
2. *Принцип* регіонально-потребнісної обумовленості.
3. *Принцип* цілісно-розвивальної спрямованості (особистісно, професійно і професійно-культурно).
4. *Принцип* продуктивно-самодіяльній суб'єктності.
5. *Принцип* діяльнісно-інноваційного партнерства.
6. *Принцип* культуро-змістової фундаментальності.
7. *Принцип* екосистемності професійно-цифрового супроводу.

З одного боку, розв'язання другого з поставлених завдань спиралося на такі способи і процеси логічного мислення, як узагальнення, судження, індукція, дедукція, умовиводи, асоціація, аргументація, ідеалізація та ін. З іншого – воно враховувало інтуїтивно вже отримані ключові характеристики системного утворення, які містяться в принципах його функціонування. До них відносяться: *відповідність національним і регіональним потребам* в умовах існування системних викликів для країни; *цілісно-розвивальна спрямованість* (ці три характеристики були аргументовано враховані насамперед при конструюванні цільового компонента системи); *цілісність* (логіка пошуку вимагала знайти і узагальнити всі ознаки цього феномену в контексті системи, що конструювалася: 1) її здатність функціонувати на різних рівнях адекватно стратегічним перспективним цілям соціального, регіонального і особистісного планів; 2) відповідність цільової підсистеми можливостям її реалізації й цілісно-розвивальній організації освітнього процесу; 3) досягнення якісної повноти функціонування); *суб'єктність* (умовивід про націленість на досягнення статусу продуктивно-самодіяльній суб'єктності всіх складників системи став наслідком її ідеалізації); *інноваційність* (гармонійне застосування передусім дедукції й індукції зоріентувало на судження про пріоритетне значення інноваційності для підвищення якості як діяльності кафедри, так і партнерства всіх суб'єктів психолого-педагогічної підготовки); *культуровідповідність* (звернення до культури як модального поняття аргументовано зроблено в двох аспектах: забезпечення спрямованості на реалізацію національно-культурної парадигми вищої освіти; підвищення ступеня фундаментальності професійно-культурних цінностей змісту психолого-педагогічної освітньої діяльності); *цифровізованість* (йдеться про доведення соціальної й особистісно-

професійної значущості професійно-цифрового супроводу руху системи удосконалення викладання психолого-педагогічних дисциплін).

Опертя на логіко-аналітичне поступове передбачення структури шуканої системи і зв'язків між її компонентами здійснювалося за усталеною в науці схемою, згідно з якою відбувається рух думки від інтуїтивного рівня вирішення творчої задачі (питома вага інтуїції при цьому неперервно зменшується, а логіки – збільшується) знову до логічного. Саме на логічному рівні нами і була зафіксована цілісна сукупність таких взаємопов'язаних компонентів системного конструкту: *цільовий* (соціально-потребнісний, регіонально-потребнісний і особистісно-потребнісний виміри), *інституційно-перетворювальний* (інституційний рівень), *діяльнісно-інноваційний* (кафедральний рівень), *управлінсько-самодіяльнісний* (рівень особистості викладача) та *особистісно-й професійно-саморозвивальний* (рівень особистості майбутнього фахівця).

Таким чином, організований науково-пізнавальний процес закономірно відбувся як гармонійна взаємодія логіки й інтуїції (різних моментів людського мислення), у якій провідна функція відкриття нового знання належить інтуїтивному рівню пізнання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вовк М.П., Грищенко Ю.В., Соломаха С.О. Зміст психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів у закладах фахової передвищої і вищої педагогічної освіти України. Вісник кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття»: Київ: ІПОД імені Івана Зязюна НАПН України, 1(9), 43-54, 2024. URL: <https://unesco-journal.com.ua/index.php/journal/article/view/101/94>

2. Кривильова О.А. Проектування психолого-педагогічної підготовки майбутніх викладачів професійно-технічних навчальних закладів: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Бердянськ: Бердянський державний педагогічний університет, 2018. URL: <http://surl.li/smmst>

3. Петренко Л.М. Актуалітети викладання психолого-педагогічних дисциплін у закладах вищої освіти. Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Черкаси: ЧНУ імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки». 2024. Вип. 2. С. 12-17. <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2024-2-12-17>

4. Титова Н.М. Теоретичні і методичні засади психолого- педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019. URL: <http://surl.li/smmst>